

ACC. N:R M 6282:1-15.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Kivringvald

Adress: Knutsgård, Jät

Socken: Jät

Berättat av: Jenny Danielsson

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Kivringssöcken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svar på frågelistan Usmn M. 148

(Handel och Marknad)

Innehåll:

Brokapskötsel

Oxdrifternas

Hästavel

Fäirel

Studar och skinn

Smörhandel

Tjälbrännin

Jakt

Fiske

Plojd

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Trutenwald Adress: Truttagård gård
 Socken: Jät Berättat av: nyg jät
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Malwicks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12 Boskapskötslen.

Boskapskötslen var i samland med gård-
bruket den viktigaste inkomsten här i
socknen och på orten runt omkring, när
korna kalvade så "sades det på" (föddes upp)
så många kalvar som di ansågs sig till att
kunna föda på gården. Det föddes upp mest
"guskalvar" (hankön) när de blev en tre må-
nader gamla så kastrades de sen blev det
en "stut", när han sen blev färdig till att
tänja till körning, omkring två år gammal
så blev det en "ose". En "stut" omkring två
år gammal såldes på Gluttamarknaden och
gick till i pris emellan åtti och hundra kr för

4243

ACC. N:R.

M6282:2.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jenny Danielson

Härad:

Kinnared

Adress:

Knutsgård Jät

Socken:

Jät

Berättat av:

mig själv

Uppteckningsår:

1940

Född år

1880 i Rallsviks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

när "stutarna" blev riktigt "tända" så di kunde köra med dem så fick di stiga i stället för "oscarerna" ty di fick vara dragarna på en del gårdar till hela jordbruket och alla hästar i skogen. Det var endast på större gårdar di hade hästar. Oscarerna köptes till Hultamarknaden och såldes där di räknades efter kvarter och ej efter år tretton fjorton och femtankvarters oscar, di varierade i pris efter högsta kvarteren emellan två och fyra hundra kr. Det var många pengar på den tiden, men sen bytte di också på stutar och oscar, både jämt och på mellangift, och sen på köp och bytte ett riktigt "hicköj" parti

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Trinnevald Adress: Jämtsagård Jät
 Socken: Jät Berättat av: mig själv
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Trälaviks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ty ingen bonde eller Torpare gick till marken
 utan lommaflaska i "ingalommen" även
 kallad "livlommen" (innersta fickan på ka-
 vajen). Endast på Jätsbergs herregård här i Jät
 kunde uppnåsa (sextionkvarter) oscar di var
 starkare än två hästar. På små gårdar och Torp-
 ställen körde och brakade di sin jord med
 kor, di var goda dragara men svåra att köra
 med när det var varmt. Ty styngnet slog på
 dem och då "besade di" (skenade som hästar)
 Det har berättats för mig att en bonde här
 från Jät körde ett kvarnlass från Snapparens
 kvarn hit till Jät på femton minuter och det
 är en sträcka på fem kilometer. fests

Skriv endast på denna sida!

45

ACC. N:R. 146282:4.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Trimmared

Adress: Trumtorgs gård Gät

Socken: Gät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Kalmarviks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tills avse och slakt. När en kriga blev
vuxen och kommen i kalpstämning så sål-
des även den på marknaden. Skulle en ko
avyttras antingen till slakt eller livdjur så
såldes även den på marknaden. Det gick
uppköparna omkring i bygderna före markna-
den men det var få som sålde till dem
ty di ville till marknaden och höra priserna
det hände ofta att by och gårdboar hand-
lade med varandra där. På marknaden
gjorde uppköparna stora affärer ty di köpte
alla slaktdjur och dem drev di lösa till
sina respektive platser, oxarna drev di
lösa Jänköpingsvägen upp till Stockholm

Okadristern

Skriv endast på denna sida!

parts

45

ACC. N.R.

M6282:5

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Trimmared

Adress: Trutsegårdsgät

Socken: gät

Berättat av: mig själv

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Tralpsviks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och den resan blev kallad här i Småland för "oxadrift". Så långt som jag minns tillbaka så ledde di själva hem de djur som di köpte på marknaden, men det har berättats för mig att längre tillbaka i tiden skulle säljaren föra djuret hem till köparen och även bestå ett rep, och det skulle snos om hornen och vara där till dagen efter, sen togs det bestämt lusköpet. Om ett djur slaktades hemma det var i händelse av en olycka då såldes köttet ut till folket där omkring och delades upp i skälfrind och pänd. De kor som skulle köpas köptes från marknaden. För länge tillbaka köptes di meste hästarna från

Hästavel

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Ösmunnsvald Adress: Jenutsagård gård
 Socken: Gård Berättat av: min syster
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Trälsmåls socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Köptes från Vland, (Blänninga) Li Stenke från Norge. Ardelnen från England och Belgien, varu blodshästen skall vara den äldste här i Småland så har det berättats för mig.

Läraveln var också en god näringsgren här från orten, de kunde ha upp till fyra till för från en gård, köttet gick mycket i handel, det ansågs som en god vara både som färskt och som saltat och torkat, och sen rökt färvelär det var en favoriträtt som nästan fanns i alla hem, även den indelte soldaten skulle ha ett färvelär i julskott hos sina rotabönder. Ullen var av stort värde ty av den värdes alla kläder till män och kvinnor, och sen till färs

Färsveln

Landskap: Småland
 Härad: Träningsåld
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1990

Upptecknat av: Jenny Jonsson
 Adress: Tränsågård Jät
 Berättat av: m. J. J. J.
 Född år 1880 i Tränsågård

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

strumpor o wantar, di sålde även den ull
 som blev över för ett pris av "Tre delar" (50 öre)
 skåpundet, där som var en liten gård och
 stor familj fick di höra ut till kläder.
 Flur huderna avyttrades, de hudar och skinn
 som g' gick åt såldes i garverierna mot en
 kontant betalning, men de som lemnade in
 skinn och hudar i garveriet till beredning de
 lemnade de skinn och hudar som de g' behöv-
 de själva till garvaren i beredningslön i stället
 för pengar. Sen garvade han dem till sig
 och sålde ut dem på marknaden. De sulor
 som han beredde av fårhudar sålde han i
 "Trerebbas" en bredd som beräknades kunna fört

hudar och
 skinn

Landskap: Småland
 Härad: Kinnared
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1940
 Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Adress: Trutavärd gård Jät
 Berättat av: mig själv
 Född år 1880 i Trutavärd socken

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

bli ett par halvsulor i till sko och stölar.
 Man nämner hur en bonde beredde sina hudar.
 När en härthud blev beredd kallades den för
 "skölt" därav ryddes de finaste pjecor och häng-
 or till män och kvinnor, även till skoft till
 storstölar till männen. Av orhudarna bered-
 des sulor till alla sorters sko o stölar, av koku-
 den bereddes finare läder som skulle bli
 till krostölar åt männen, och hängor till
 kvinnor och barn. En större "kallking" (koku-
 hudar) bereddes ett fint läder som skulle bli
 till sommarkängor åt kvinnor och barn
 den sorten användes även till brudskor.
 De tunnare halvskinnen bereddes till att forts

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Samuelson
 Härad: Pinnevald Adress: Knutsgård Jät
 Socken: Jät Berättat av: mi' syster hötargam
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1880 i Kalfrvicks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

böta byxor strumpor o vantar med till männen
 och de män som maktade sydde åt sig både
 skinnbyxor och skinntröja, men det var
 korta byxor med spänne om knän. Och det
 grövsta lädret syddes seder och grunns till
 hästarna. Lärskinnet bereddades mest ludna de
 användes till foder i tröjan åt männen,
 och till fällar både som åkfällar och säng-
 fällar ty det var vanligt att ha en fäll i varje
 säng. Bereddade färskinn såldes på marknaden
 som köptes av de fattiga till att sy
 fällar av att lägga i sängarna. Alla skinn
 o hudar bereddades i svart färg. utom fär-
 skinn som hade rin vita ludna fells fäts.

Skriv endast på denna sida!

51

ACC. N:R. M6282:10.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TraneåAdress: Traneå gård gåtSocken: JätBerättat av: gamlaUppteckningsår: 1990Född år i Jäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13 Angående smörhandlen. Det smör som
användes i gårdarna blev sålt både i staden
och i handelsboden, de som var eller köp-
te sitt smör till staden hade bestämda
smörställen. De bytte vid att färdas till sta-
den ty de tog varandras smör med sig.

Smörhandlen

I handelsboden bytte de sig till varor
för smöret så det blev inga kontanter hem.
De som inte hade ett smörställe i staden sålde
sitt smör på torget eller till bakarna.

Så var det handlat med smör från om-
kring 1880-talet till nuvarande tid.

Före den tiden såldes inget smör i handels-
boden, ty det gick till staden, och det fort

Skriv endast på denna sida!

blev heller inte så mycket smör på den tiden.
Det som då skulle säljas packades ner i en
"smörtina" di' hade en särskild tina därtill som
var gjord av "enestarra", i den tinan packa-
de di' ner smöret när di' hade kört ut var
annan vecka sen kövde di' in till stan med
det men var det såbles ~~det~~ det var jag inte.

Ägghandlen. Det var ej så mycket ägg att
sälja på den tiden ty som förut nämns
så hade di' hönsen ^{och} sängarna i ventertid
men de som blev att sälja såldes bå-
de i staden och byttes ut i handelsboden.

14. Angående Järnbränning kan jag ej bem-
na så stora upplysningar därom, ^{och} har i Jär
har kolats lite ty i min svärfars hage är
en plats som di' älske här kallas för kol-
botten, kolet som brändes kövdes för

Järnbränning

Till Årmo bruk och såldes där mera vet
jag inte om kotning här från socknen.
Från Urshult och Almundsvyd har jag hört
mycket om det men det hör je inte till
min gräns.

15 Jakten utövades rätt mycket här det jaktt.
skjöts mycket harar på skott, och dom sål-
des i "Värsjö". Det skjöts också många råvar
och uttrar, dem tog di skinnen av och tor-
kade sen såldes di på "Lepramärsmark-
nad". (Sigfridsmässan) i "Värsjö" där blev di
bra betalda så det räknades som en in-
komst. Att di fångat fågel på svara har
jag ej hört, men gjäddor och orre skjöts
mycket på "bekean" dem sålde di också
till staden. Det vilda räknades fär i tiden
som en lätthet och en mycket fin rätt för

16 Från Isolfsvik på Fläcklinge ö.
 Det var ej där, som här i Jät att folket kunde
 väsa sig med åkerbruket och nötkäpnen
 men i samband därmed övade de regelbun-
 det fiske på varje gård, och det var en
 god näringsgren. Där var och där samlades
 fisken på sina bestämde ställen, först räknas
 gäddan som hade sin bestämda lekplats,
 först igäddan som lekte den första leken när
 isen höll på att gå av ^{igäddan} sjön, andra leken
 när fröarna lekte, "frögäddan", tredje leken när löven
 spritter ut "löv-gäddan" den lekte alltid på samma
 plats varje gång och varje år nära jölandet som
 var förenat med "nader" (ett stycke skiffer som
 låg nära sjön) märten lekte på sin bestämda
 plats, likaså skarpen, bräken, löjja, sutare, och
 sarven han var med i var lek. farts

mitt i högsommaren på en stilla varm dag
gick bräven in på sina bestämda platser
på solning, den fångades med nät och kunde
ibland bli en tre fyra hundra kilo. All denna
fisk såldes och avyttrades som jag talade om
i början av besvärandet i denna lista.

Men det var endast öborna som fiskade
här, inga andra ägde tillträde här till.

14. Handtjäjd förekom också där på öns. Sär- Slöjd
skilda fruntimmer satte och vävde "nästukar" (hemad-
dukar) färdigade och dukar, sen gick de omkring
och sålde dem, liksom såldes det på "Hultomans-
boden" och "Lepramessmarknad". En del av män-
nen idkade träslöjd såsom laggkärl, bajers ti-
mor och kar. Några gjorde ressel och sålde som
brukades på lagen när säden skulle kastas
och göras ren, de gjordes på berättning ferts

men såldes även på marknaden. Några
gjorde råpsor och höbjär till att bära hö i på
sommeren di gjordes på beställning, och såldes
även på marknad. Somliga slöjdade med pittr-
redskap på beställning, men såldes ej på
marknad. Här ifrån Jät idkades också hem-
slöjd här fanns både bartbindare och bleck-
slagare som sålde ut sina arbeten både
hemma och på marknad, här var stämma-
kare och karpnäkare som gjorde vagnar
och sädeskarvar di såldes även ut här
i bygden. Från Jävelså där gjordes tändstick-
askar som såldes till tändsticksfabriken
där, det var många gamla och barn här
från Jäts socken ^{som} deltog i detta arbete.
Likaså gjorde di kardor som di kardade ut
på många här från Jät deltog även i det forto